

פדה בשלום נפשי

אור ליום ג', יו"ד כסלו ה'תשמ"א

בס"ד. אור ליום ג', יו"ד כסלו ה'תשמ"א*

פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי¹, ומבאר בעל הגאולה במאמרו ד"ה זה (שנדפס בספרו שערי תשובה)²,³ דפירוש פדה בשלום (בשלום דוקא) הוא שהפדי'ה היא באופן שהמנגד מתבטל לגמרי, שלכן אין צריך למלחמה כלל. ועל-דרך שהי'ה בימי שלמה, שכל הגוים נתבטלו לגבי שלמה, שלא על-ידי מלחמה, שלכן נקרא בשם שלמה כי שלום הי' בימיו כו'.⁴ אלא שהשלום שבימי שלמה לא הי'ה עדיין בשלימות⁵, ותכלית השלימות שבזה הי'ה בימות המשיח שאז יתבטל הרע לגמרי (כמו שכתוב⁶ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ), שלכן יהי'ה אז ונהרו אליו כל הגוים גו'⁷ (ונהרו מעצמם), וכמו-כן בנוגע לבעלי חיים – לא ירעו ולא ישחיתו גו'⁸ וארי' כבקר יאכל תבן⁹, ואולי יש לומר, דמזה שמביא בהמאמר הפסוק וארי' כבקר יאכל תבן ומפרשו כפשוטו, מובן, דבימות המשיח גופא, השלימות דפדה בשלום תהי'ה בתקופה השני'ה דוקא¹⁰ שאז יהיה עניין זה כפשוטו. וכמבואר במקום אחר¹¹ תיווך הדעות¹² בפירוש וגר זאב עם כבש וגו'¹³, שבתקופה הראשונה דימות המשיח יהי'ה זה בדרך "משל וחידה"¹⁴, והכוונה לאומות העולם, ובתקופה השני'ה יהי'ה זה כפשוטו (בנוגע לבעלי-חיים).

(6 זכר' יג, ב.

(7 ישעי' ב, ב.

(8 שם יא, ט.

(9 שם, ז.

(10 שהרי ההכרעה היא (וגם בחסידות –) שפי' כתובים אלה כפשוטם. אף שבדוחק קצת יש לומר שבמאמר זה לא נחית לחילוקי דעות אלה, כי אם רק להכתוב בכלל.

(11 לקר'ש חט"ו ע' 417. "סיום הרמב"ם" יו"ד שבט תשמ"ז (תורת מנחם – הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' קל). וש"נ.

(12 דהרמב"ם והראב"ד – הל' מלכים רפי"ב.

(13 ישעי' שם, ו.

(14 ל' הרמב"ם שם.

* יצא לאור בקונטרס ט"ו יו"ד כסלו – תשמ"ח, "לקראת ט' כסלו, יום ההולדת דאדמו"ר האמצעי (בשנת תקל"ד) ויום ההילולא שלו (בשנת תקפ"ח)*, יו"ד כסלו יום הגאולה דאדמו"ר האמצעי (בשנת תקפ"ז)** . . . ערב ט' כסלו, שנת הקהל, שנת תשמ"ח".

(1) תהלים נה, יט.

(2) ח"א (שער התפלה) מט, א ואילך.

(3) פי"א. וראה שם נה, ד. נו, א.

(4) כמו שכתוב (דברי הימים"א כב, ט) שלמה הי' שמו ושלום ושקט אתן על ישראל בימיו.

(5) כמפורש בהמשך תער"ב ח"ב פשע"ד (ע' תשסט). וראה גם שערי תשובה שם (נו, א) "וכה"ג הי' בימי שלמה", שהשלום שהי' בימי שלמה הי'ה רק דוגמת השלום דלעתיד-לבוא.

(* על דבר הסתלקותו – ראה הקדמה לתורת חיים בראשית. "בית רבי" ח"ב פרק ו. קובץ "גידיל תורה" חוברת סח (תשרי-כסלו ה'תשמ"ו) סי' יד.

ביאור שייכות הסתלקותו לט' כסלו התקפ"ח. ואופנה – ראה לקוטי לוי"צ אגרות קודש ע' שכז. שם ע' שלט ואילך.

** על דבר גאולתו – ראה בארוכה "התמים" חוברת ב' ע' ענ [פז, א], שם ע' פא [פח, א] ואילך. מבוא לקונטרס "בד קודש".

"בית רבי" ח"ב פרקים דה' (נעתקו גם – בקיצור לשון קצת – בהוספה לקונטרס הנ"ל ע' 20 ואילך).

סיכום: "פדה בשלום" היא פדייה באופן שהמנגד מתבטל לגמרי ללא מלחמה, כבימי שלמה. אולם השלימות שבזה תהיה בימות המשיח, ובעיקר בתקופה הב'.

ב) וביאור הענין (דהגם שענין הפדיה בשלום היה גם בימי שלמה, מכלל-מקום, תכלית השלימות שבזה יהיה בימות המשיח, ובהם גופא בתקופה הב'), יובן מזה שמבאר בהמאמר¹⁵, דגם על-ידי עסק התורה (עכשיו) נעשה פדיה בשלום¹⁶, כי הבירור שעל-ידי עסק התורה^א הוא "בחנית ביטול הרע בעצם"^ג. וכמבואר בכמה דרושים¹⁷ ההפרש בין תורה לתפלה, שהבירור תפלה הוא בדרך מלחמה, שעת צלותא שעת קרבא¹⁸ (שעת תפילה היא שעת קרב), והבירור תורה הוא בדרך מנוחה. דהחילוק שבין בירור בדרך מלחמה לבירור בדרך מנוחה הוא שבבירור שבדרך מלחמה צריך המברר להתלבש בלבושי המתברר, מה-שאי-כן בהבירור שבדרך מנוחה, המברר נשאר במקומו, ועל-ידי הגילוי אור (דהמברר) שמאיר על המתברר, הוא מתברר ממילא^ג. וכמו שהיה בימי שלמה^ד, דשלמה הי' במקומו,

17) ראה בארוכה המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך) ותש"ד (פי"ט ואילך) – סה"מ תש"ד ע' 106 ואילך).
18) זוהר הובא בלקו"ת ר"פ תצא. ובכ"מ. וראה זוהר ח"א רמ, ב. ח"ג רמג, א.

15) שם נו, א.
16) להעיר מזה"א קנא, א. וראה לקוטי לוי"צ שם, שיחת ש"פ ויצא שנה זו (סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 127-8), דעל-ידי עסק התורה תמשך ירושלים בקיומה – דיש לומר הכוונה בזה שאין צורך בעוד מה שהוא ובפרט מלחמה.

משפט. אופן א' הוא שהסניגור טוען טענותיו לזכות את הנאשם, ודבריו פועלים לא רק על השופטים אלא גם על הקטיגור שטענותיו מסתמין. אופן ב' הוא כאשר המלך נכנס לבית המשפט דאז הרי "באור פני מלך חיים" (משלי טו, טו. ובמצו"ד שם "כשהמלך מאיר פניו למי, ומראה פנים צהובות ושוקות, היא לו לחיים כי הרבה טובה ביד המלך"), והן הקטיגור והן הסניגור בטלים בפני הקרנת אור פני המלך. אופן הא' נקרא מלחמה, כיון שהקטיגור הסכים לדברי הסניגור בעל כורחו ורק לאחר שהלה התעמת עימו. ואילו באופן הב' הקטיגור התבטל בדרך ממילא.

א "הבירור שעל-ידי עסק התורה"
"על-ידי פסק ההלכה הרי הדברים הגשמיים מתבררים, דמה שהוא כשר וטהור על פי דיני התורה הרי הם מתקרבים ומתעלים אל הקדושה, ומה שהוא טריפה וטמא על פי דיני התורה, הרי הדבר ההוא נדחה מגבול הקדושה"
(סה"מ תש"ד עמ' 108).

ב "ביטול הרע בעצם"
ביטול הרע "בעצם" הוא שהמנגד מתבטל לגמרי, ראה לקמן בביאור ח.

ג בירור בדרך מלחמה והתלבשות, בירור בדרך מנוחה וממילא

בתורת החסידות מובא (ראה ד"ה מחר חודש תשי"א ובתוסמן שם) משל על ב' אופני הבירור מבית

ד "וכמו שהיה בימי שלמה"
הבירור דשלמה נעשה באופן מיוחד ולא רגיל. בזמן הגלות אופן הבירור הוא על-ידי

ועל-ידי גדולת שמו שנשמע גם במקומות הרחוקים, נמשכו אליו מעצמם, כמו שכתוב¹⁹ ומלכת שבא שומעת את שמע שלמה גו' ותבא ירושלמה גו' ה'. דכמו-כן הוא החילוק שבין הבירור דתפלה להבירור דתורה, שהבירור דתפלה הוא באופן שנפש האלקית מתלבשת בנפש הבהמית (וכידוע²⁰ שבכדי שההתבוננות דתפלה תפעול בירור נפש הבהמית, צריכה להיות ההתבוננות בענינים כאלו¹ ובאופן² שגם נפש הבהמית יכולה להשיג), מה-שאי-כן הבירור דתורה הוא בדרך ממילא, דעל-ידי שלומדים בתורה שדבר זה מותר ודבר זה אסור, הם מתבררים ממילא³.

20) ראה תו"א וישב כט, ב. המשך תרס"ו ס"ע קלה ואילך. סה"מ תש"י ע' 56. ובכ"מ.

19) מלכ"א יו"ד, א"ב. וראה תו"א בראשית ו, ד. לקו"ת במדבר ד, א.

שהיא מצד-עצמה חושבת שטוב וחיים ישנם רק בענייני העולם, ועל-ידי התבוננות ניתן לשכנע אותה שהטוב האמיתי הוא באלוקות.

ב. "כולא קמיה כלא חשיב". היינו שלגבי הקב"ה כפי שהוא בעצמותו, אין באמת שום ערך וחשיבות לעולם הזה. וגם המעלות הנ"ל הם רק כפי שהקב"ה צמצם עצמו. התבוננות זו שייכת לנפש האלוקית, ואינה 'מדברת' אל הנפש-הבהמית שכל ענינה וחפצה בטוב וחיים וכו' (ראה ד"ה תפלה למשה תשכ"ט סע"ה ה).

על-כן, כאשר הנפש האלוקית חפצה לשכנע את הנפש-הבהמית, עליה לרדת ממדריגתה, להתעסק עם השגה נמוכה ופחותה יותר השייכת לנפש הבהמית, ואף להתווכח עימה ולשמוע את טענותיה.

ז "באופן שגם נפש הבהמית יכולה להשיג" כלומר, גם הרעיונות שכן יכולים לעורר את נפש הבהמית, צריכים להיות מוגשים לה על ידי משלים מהעולם שלה. וזו ירידה נוספת לנפש האלוקית.

ה "הם מתבררים ממילא" בכך מובן מה שכתב בתחילת הסעיף שדווקא על ידי עסק התורה נעשה "ביטול הרע

שהמברר יורד למקום המתברר, כמאמר רז"ל (גמ' פסחים 19 ב) "לא גלו ישראל בין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים", הכוונה ב"גרים" היא לניצוצות הקדושה הטמונים בעולם (ראה תו"א בראשית ו א). והחידוש בבירור דשלמה הוא שנשאר במקומו. על דרך אבוקה שמושכת הניצוצות. ההסבר בזה ראה לקמן.

ה "ומלכת שבא שומעת את שמע שלמה גו' ותבא ירושלמה גו'"

"דהטעם האמיתי על זה שבאו אליו הוא מפני שנמשכו לאלוקות .. כמו שכתוב ומלכת שבא שמעת את שמע שלמה לשם ה' גו'" (ד"ה "פדה בשלום" שנת תשכ"ז ס"ז, תורת מנחם - סה"מ מלוקט ב עמ' קכ).

ו "בענינים כאלו .. שגם נפש הבהמית יכולה להשיג"

כדי להבין מה הם אותם עניינים שנפש הבהמית יכולה להשיג, יש להקדים שישנם שני סוגי התבוננות המעוררים אהבת ה':

א. "לאהבה את ה' אלוךך כי הוא חייך".

כלומר, האלוקות היא הטוב והחיים האמיתיים. התבוננות זו יכולה 'לדבר' לנפש הבהמית, שכן נפש הבהמית מעוניינת בטוב ובחיים, אלא

סיכום: על-ידי עסק התורה נעשה "פדה בשלום", דהבירור דתורה הוא בדרך מנוחה וממילא, ודלא כהבירור דתפילה שהוא בדרך מלחמה והתלבשות.

ג) והנה בהבירור דתורה יש חילוק בין הבירור שעל-ידי גליא (נגלה) דתורה להבירור שעל-ידי פנימיות התורה²¹. דבהבירור שעל-ידי לימוד גליא דתורה צריך להיות הלימוד בעיניים אלו שצריכים לבררם, ומהטעמים על זה שהתורה נתלכשה בדברים גשמיים וגם בדברים האסורים ועד לטענות של שקר²², הוא, בכדי לפעול הבירור גם בעיניים אלו²³. וזה שגם הבירור שעל-ידי גליא דתורה נקרא בשם בירור בדרך מנוחה²⁴ הוא מפני שגם עיניים אלו (דברים האסורים וגם טענות של שקר) כמו שהם בתורה²⁵, הם תורה, תורת אמת²⁶, ומכיון שגם דברים אלה שבתורה הם דבר ה'²⁶, הלא כה דברי

אבל בהמשך פדה בשלום תרנ"ט (ע' קסג) ותש"ד (פ"כ - ע' 108) שהבירור שעל-ידי גליא דתורה הוא "בדרך מנוחה", וזה בא בהמשך לענין הבירור בדרך מנוחה שמבואר שם לפני זה (סה"מ תרנ"ט ע' קסב. תש"ד ע' 107) שהיה בימי שלמה ושיהיה לעתיד לבוא. וראה ד"ה פדה בשלום שבשערי תשובה (פי"א - נו, א): על-ידי עסק התורה . . . כמו לעתיד לבוא . . . וכהאי גוונא ה"ה בימי שלמה. דהא (25) ראה לקוטי לוי"צ (אגרות קודש ע' רסו) דהא דר' אשי בדותא היא וכיוצא בזה תורה הוא. - ולהעיר מהמבואר במקום אחר (לקו"ש ח"כ ע' 341 ואילך. ח"ל ע' 145. ועוד) בענין "יעקב ועשו האמורים בפרשה" (פרש"י ר"פ תולדות).

(26) זו הלכה - שבת קלח, ב.

(21) המשך תרס"ו ע' שו"ז. המשך תער"ב ח"ב פשע"ז. סה"מ עטר"ת ע' קלו. ובכ"מ.
(22) שהם למטה גם מדברים האסורים - כמו כן מתניא פכ"ד (ל, ב).
(23) ראה קונטרס עין החיים פי"א (ע' 38).
(24) בהמשך תער"ב שם כותב בזה בירור "בדרך מלחמה". ובדוגמת הארון שהיה מהלך במדבר והיה חודג נחשים שרפים ועקרבים, "כמו שהמלך יוצא ממקומו והולך למדינת האויב להלחם בו". דכמרכן הוא גם בהבירור על-ידי גליא דתורה על-ידי שהיא מתלכשת בעיניים הגשמיים וכו', דאף שהבירור הוא לכאורה בדרך ממילא, הרי ההתלבשות כו' (הילוך במקום האויב) הוא ענין של מלחמה.

בבירור שעל ידי פנימיות התורה, כאשר מתגלה שמהות העולם הוא אלוקות, כדלקמן).

ט "עיניים אלו כמו שהם בתורה, הם תורה, תורת אמת" כלומר, ב'משפיים של התורה', "הדברים האסורים וטענות של שקר" יש להם משמעות אחרת, וכגון שכל מציאותם היא אמצעי כדי שיהיה לתורה מה לברר ולהפוך חושך לאור (ראה לקו"ש ח"כ ע' 341 ואילך, אלו ציון רבינו בהערותיו כאן). וזה מה שכתוב בהמשך הסעיף "ולא שיורדת ומתלכשת בענין אחר", ורא במילואים.

בעצם" (בשונה מבירור בדרך התלבשות, שהרע לא מתבטל לגמרי). שכן בבירור בדרך התלבשות, גם לאחר שנפש האלוקית משכנעת את נפש הבהמית, עדיין נשאר מנגד. כי נפש הבהמית עדיין נמצאת, ומכיון שמצד עצמה היא נמשכת לעיניים גשמיים, הרי שלאמתו של דבר היא מעדיפה (בהעלם) שהצדק יהיה איתה (ראה ד"ה פדה בשלום תשכ"ב ס"ה, תורת מנחם - סה"מ מלוטט ב עמ' ד). מה שאין כן על ידי הבירור דתורה, שנעשה בדרך של רוממות וביטול, הדבר המתברר מתבטל לגמרי (ויתירה מזה,

כאשר²⁷ מה אש כו' אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה²⁸, הרי שהתורה היא תמיד במקומה ומדריגתה (דבר ה'), והבירור הוא בדרך ממילא. אלא שאף-על-פי-כן אין זה דומה להבירור שעל-ידי פנימיות התורה, דבהבירור שעל-ידי גליא דתורה הרי זה גופא שהתורה מדברת בנוגע לדברים גשמיים וכו', הרי זה ענין של ירידה²⁹ כביכול, אלא שגם לאחר ירידתה והמשכתה למטה היא תורה, דבר ה' (ולא שיורדת ומתלבשת בענין אחר). מה-שאינ-כן הבירור שעל-ידי פנימיות התורה, מכיון שפנימיות התורה היא אילנא דחיי (שאינה מלובשת בטוב ורע)³⁰, הרי הבירור שנעשה על-ידי זה הוא שלא בדרך התלבשות כלל יב.

תער"ב ח"ב ס"ע א'מט 'ועם היות הבירור (דשם מ"ה) נעשה בדרך ממילא, מכל-מקום זהו שנמשך בכדי שיהיה הבירור כו'".
(30) אגה"ק סכ"ו.

(27) ירמ" כג, כט.
(28) ברכות כב, א.
(29) להעיר מתניא פ"ד (ח, ב) "נסעה וירדה גו' עד שנתלבשה בדברים גשמיים כו'". ולהעיר מהמשך

האיברים, עליו להיות מורגש בהם, היינו שירצה שהאיברים יפעלו להשיג את הדבר, ולא די לרצות את הדבר בלבד (ראה ד"ה ויקח קורח תרס"ז, סה"מ תרס"ה עמ' רמד ואילך).

וכך הוא בנמשל בנגלה דתורה. העובדה שהוא עוסק בדברים גשמיים היא ירידה לתורה, מאידך אין צורך לשמוע טענות התחתון, להתווכח עמו ולקבל הסכמתו לבירור, אלא הבירור נעשה בדרך ממילא.

יא "פנימיות התורה היא אילנא דחיי (שאינה מלובשת בטוב ורע)"
אילנא דטוב ורע הוא עץ הדעת, שורש

קליפת נוגה שיש בה גם טוב וגם רע (ראה לקו"א פ"א). מה שאין כן אילנא דחיי (עץ החיים) יש בו רק טוב. נגלה דתורה עוסק בענינים גשמיים (המקבלים חיות מקליפת נוגה) שיש בהם טוב ורע. מה שאין כן פנימיות התורה עוסקת בטוב בלבד.

יב "פנימיות התורה .. שלא בדרך התלבשות כלל"

י "הבירור הוא בדרך ממילא .. זה גופא שהתורה מדברת בנוגע לדברים גשמיים וכו' הרי זה ענין של ירידה"

אמנם נגלה דתורה מדבר על דברים גשמיים, אך הוא מברר אותם בדרך ממילא. וכמשל מלך היוצא מהיכל מלכותו והולך למדינת האויב להלחם בו, בהגיעו נופל על האויב אימה ופחד והוא נס מן המערכה ללא קרב (ראה סה"מ תער"ב ח"ב פשע"ז). היציאה של המלך לשדה הקרב היא ירידה מדרגתו כפי שהוא בהיכל מלכותו, אך הבירור עצמו וביטול האויב נעשה בדרך ממילא וללא כל מלחמה (ראה סה"מ תש"ד עמ' 106).

בכוחות הנפש פעולת נגלה דתורה היא דוגמת הרצון. רצון פועל על האיברים בדרך של שליטה, ואף כאשר הפעולה היא בניגוד לטבע האיברים, אין הוא צריך להתווכח או לשכנע אותם לפעול, אלא הם בטלים אליו מאליהם. וכמו על דרך משל, הרוצה להכניס רגלו למים רותחים, הרי הרגל תשמע מיד הרצון, אף שהוא היפך טבעה והיא תינזק בשל כך. אך עם זאת, כדי שהרצון יפעיל את

סיכום: הברור של נגלה דתורה הוא על-ידי שהתורה התלבשה בדברים גשמיים, ואילו הברור של פנימיות התורה הוא שלא בדרך התלבשות כלל.

ד) ואולי יש להוסיף בהחילוק שבין גליא דתורה לפנימיות התורה, דאמיתית הענין דמנוחה ושלום הוא דוקא בפנימיות התורה, הוא לא רק בענין הברורים שעל-ידי לימוד התורה, אלא גם בלימוד התורה גופא. דהלימוד בנגלה דתורה הוא באופן דקושיות ותירוצים, שבתחלה קא סלקא דעתך (עולה על דעתך) שהסברא היא כך וכך, ואחר-כך מגיעים להבנה עמוקה יותר ושלולים את הסברא הקודמת, ועד שאומרים עליה בדותא היא³¹ (בדויה היא). דשלילת סברא הקודמת הוא ענין "דם לרוב שפכת" (שנאמר גבי דוד³²) כמו שהוא בעולם השכל. ואמיתית ענין השלום הוא דוקא בפנימיות התורה, דלית תמן (שאינן שם) לא קושיא ולא מחלוקת³³. ויש לומר, דחילוק זה שבין גליא דתורה לפנימיות התורה שבאופן הלימוד גופא, היא הסיבה להחילוק שביניהם בענין הברור שעל ידם, דכל פועל פועל בדוגמתו, ולכן, דוקא פנימיות התורה, שבה עצמה לית תמן לא קושיא ולא מחלוקת, גם הברור שעל ידה הוא בדרך שלום ומנוחה.

סיכום: גם באופן הלימוד, אמיתית המנוחה והשלום היא בפנימיות התורה. שכן נגלה דתורה הוא בדרך קושיות ותירוצים (מלחמה), מה-שאינן-כך פנימיות התורה (שלום), ומזה נובע החילוק ביניהם באופני הברור (הנ"ל).

33) זח"ג קכד, ב (ברע"מ), הובא ונתבאר כאנה"ק שם.

31) פסחים יא, א. וש"נ. וראה לעיל הערה 25.
32) דברי הימים א כב, ח.

דוקא כשזה שמצויים לו הוא מציאות נבדל מהמצוה, דמזה מובן דהפעולות בגילוי שנעשו על-ידי ציווי הצדיקים (כמו רבי פנחס בן יאיר שצוה להנהר שיחלוק את מימיו) .. הוא מפני שהעולם (בהרגשתו) הוא מציאות לעצמו. ועל-פי זה יש לומר, שעל-ידי שרשב"י אמר דרוש בפנימיות התורה, נמשך גילוי העצמות, דאמיתת המצאו יתברך היא המציאות דכל הנמצאים, ולכן על-ידי אמירת הדרוש ירדו הגשמים מעצמם, בלי ציווי.

הכוונ לברר "שלא בדרך התלבשות כלל" הוא בגלל בחינת האור המאיר על ידה. דלגבי אור זה מהותו של העולם היא אלוקות, ולכן עצם ההתעסקות בפנימיות התורה פועל את השינוי בעולם. וראה הביאור בזה עוד לקמן סעיף ו' ובביאור יז.

וראה ד"ה פדה בשלום תשכ"ו (סי"ב, תורת מנחם - סה"מ מלוט ב עמ' קכה) "דזהו שירידת הגשמים שנמשכה על-ידי רשב"י היתה לא על-ידי ציווי אלא על-ידי אמירת תורה, כי ענין הציווי שייך

ה) והנה גם בפנימיות התורה גופא יש שני אופנים בכללות. כמו שנתלכשה בהבנת והשגת השכל, דבחינה זו שבפנימיות התורה ישנה גם עכשיו, וכמו שהיא בבחינת ראי'ה (למעלה מהבנה והשגה), שבחינה זו תהי' לעתיד-לבוא, כידוע³⁴ שמשיח ילמד (פנימיות) התורה לכל ישראל באופן דראי'ה. וההפרש שבין השגה לראי'ה הוא, דבהשגה, גם כשהיא בהתאמות, אפשר שעל-ידי קושיא יהי'ה אצלו שינוי או חלישות על-כל-פנים. מה-שאינ-כן בראי'ה, גם כשיקשו לו קושיות הכי חזקות, לא יהי'ה אצלו שום ספק במה שראה. והטעם לזה הוא, כי כשאדם משיג בשכלו איזה דבר, הרי זהו דבר נוסף עליו, מה-שאינ-כן כשהוא רואה איזה דבר, הדבר נחקק בפנימיותו וכאילו שנעשה חלק מעצמותו ולכן אין שייך בזה שינוי י'. ואם-כן בלימוד פנימיות התורה בבחינת ראי'ה, ישנו אמיתית ענין השלום.

סיכום: בפנימיות התורה גופא שני אופנים, השגה וראי'ה. השגה היא דבר נוסף על האדם ותתכן בה חלישות, ואילו ראי'ה נחקקת בפנימיותו ואין בה שינוי.

ו) ועל-פי כל הנ"ל יש לבאר, דהגם שענין פדה בשלום הי'ה גם בימי שלמה, מכל-מקום, השלימות שבזה יהי'ה בימות המשיח, ובימות המשיח גופא בתקופה הב', דיש לומר, שג' דרגות אלו בשלום (בימי שלמה, בתקופה הא' דימות המשיח ובתקופה הב') הם דוגמת ג' הדרגות הנ"ל שבתורה. והענין הוא, דזה שמלכת שבא שמעה את שמע שלמה הוא על-ידי ששמו (דשם הוא הארה י') נמשך ונתפשט למרחקים עד לארץ שבא, ששלמה עצמו הי'ה במקומו והשם שלו (שמע שלמה) נמשך והגיע לשבא, וכל מה שההמשכה נמשכה למקום רחוק יותר היא מתקטנת יותר. ועל דרך זה גם בנוגע להבירור גופא, דגם לאחרי שמלכת שבא שמעה את שמע שלמה, הוצרך להיות ותבוא ירושלמה³⁵ (שההליכה משבא לירושלים לוקח

אשר "לא האמנתי לדברים עד אשר באתי" (מלכים א יו"ד, ז).

34 לקו"ת צו יז, א"ב. שער האמונה פ"ס. סד"ה וידבר אליקים (השני) תרצ"ט. ועוד.

35 אבל קודם שבאה – לא הי'ה בה הביטול. ועד

יד "שם הוא הארה"
"שם האדם אינו נוגע לעצם האדם כי אם הוא בכדי שיפנה לזולתו, אבל בינו לבין עצמו אינו צריך לשם כלל" (סה"מ תרנ"ה-נו ע' תכס).

יג "הדבר נחקק בפנימיותו"
כהלשון השגור בפי כל (כדי לדחות כל ערעור): "אני בנצנוני ראי'תי" (ראה ד"ה פדה בשלום תשי"ג, לקו"ש ח"ו עמ' 121), כיון שהמראה מתעצם באדם לגמרי.

משך זמן וטרחא כו'), ורק אז נעשה הבירור (בדוגמת הבירור שעל-ידי גליא דתורה). מה-שאינ-כן הבירור שיהיה בימות המשיח, כיון שאז³⁶ יהיה הגילוי דאור אין-סוף הבלי גבול שקודם הצמצום, דאור זה הוא בכל מקום בשוה³⁷, לכן יהיה אז הבירור (לא באופן של המשכת וירידת האור למטה, והעלאת המתברר למעלה, כי אם) שהאור כמו שהוא יאיר בכל מקום³⁸, שלכן אז³⁸ אהפוך אל עמים (כמו שהם במציאותם ובמקומם) גוי' כולם גוי' לעבדו שכם אחד.

אלא שבזה גופא יש חילוק בין תקופה ראשונה לתקופה השנייה. דבתקופה הראשונה לא יהי' חידוש במעשה בראשית, הגילוי אלקות שיהיה בהעולם יהיה מצד גילוי אור אין-סוף הבלי גבול שמאיר בכל מקום³⁹, אבל

גם בתקופה הראשונה.

(37) ראה המשך תרס"ו ע' כג. ובכ"מ.

(38) צפני' ג, ט. רמב"ם הל' מלכים ספ"א – ומדבר שם בתקופה הראשונה (ראה שם ה"ג).

(36) גם בתקופה הראשונה – ראה בארוכה ד"ה והי' עקב ה'תשכ"ז (לקמן ח"ד ע' קצג) סעיף ז, שיש לומר שהחידוש דתקופה השנייה הוא שאז יהיה גילוי אור חדש שלא האיר קודם הצמצום, אבל הגילוי דאור אין-סוף שהאיר קודם הצמצום יהיה

בכל הגוף ובאופן פנימי (שהרי היא חיותו). הסיבה לכך היא, שהחיות והגוף אינם שני דברים שהאחד שורה בזולתו, אלא החיות היא המהות של הגוף. כלומר, הדם, בשר ועצמות הופכים על-ידי החיות למציאות חדשה של אדם (בשונה מכוחות הפנימיים שאמנם הצטמצמו והתקבלו באיברים, אך לא הפכו להיות מהותם). ומכיון שהיא המהות, בודאי שהיא תמצא בכל מקום בגוף ובפנימיות (ליתר הרחבה ראה ד"ה פדה בשלום ד"ה להבין ענין נרות חנוכה תשכ"ז, ובביאורינו שם).

טו "אור אין סוף הבלי גבול שמאיר בכל מקום"

כלומר, אור הבלי גבול מאיר בכל מקום כבר עתה, דלית אתר פנוי מניה, אלא דלעתיד לבוא הוא יהיה בגילוי. וזהו הדיק בלשון הכתוב "ונגלה כבוד ה'" ולא יתפשט כבוד ה' (ראה ד"ה להבין ענין אור א"ס תרכ"ז פ"ב, המשך וככה תרל"ז פ"ק).

טו "שמו נמשך ונתפשט למרחקים . . האור כמו שהוא יאיר בכל מקום"

לגבי האור שהאיר בימי שלמה, האור והעולם הם ב' דברים, ומשום כך הבירור נעשה על ידי שהם מתקרבים האחד לשני. האור צריך לירד ולהתלבש בדברים גשמיים (ראה ביאור י בענין הירידה של הרצון, שצריך לרצות שהאיברים יפעלו), והעולם צריך להתעלות ולהתבטל כדי להיות בהתאם אליו (ובמשל הרצון והאיברים, כשמכניס רגלו למים רותחים צריך לבטל טבעו האישי כלפי הרצון, ואם-כן אין העליון חודר "במציאותו ובמקומו" של התחתון). אך לגבי האור דלעתיד לבוא, האור והעולם הם דבר אחד, שכן האור הוא המהות של העולם, ומשום כך בירור העולם יהיה באופן שהאור ישאר בדרגתו והעולם ישאר במציאותו ובמקומו.

המשל על זה הוא מהחיות שבגוף. מצד א' היא גבוהה משאר הכוחות, מאידך היא נמצאת

לא מצד העולם גופא, מכיון שעולם כמנהגו נוהג. ולכן יהיה אז הגילוי דהנבראים (והביטול שלהם) כמו דבר נוסף על מציאותם. [ועל דרך³⁹ ההבנה וההשגה דפנימיות התורה, שהיא כמו דבר נוסף על האדם, שלכן שייך בזה שינוי או חלישות על-כל-פנים, כנ"ל]. מה-שאינ-כן בתקופה השנייה דימות המשיח שיהיה שינוי וחידוש במעשה בראשית, יש לומר, שהגילוי בעולם (והביטול בהנבראים) יהיה גם מצד טבע וגדר העולם גופא י'.

סיכום: ג' הדרגות בשלום (בימי שלמה, בתקופה הא' דימות המשיח ובתקופה הב'), הם דוגמת ג' הדרגות שבתורה (גליא תורה ובי' אופנים בפנימיות התורה – השגה וראייה). בימי שלמה ההמשכה נמשכה למרחוק והתמעטה, וכמו-כן התחתון התברר רק לאחר שהתעלה (דוגמת נגלה), ואילו בימות המשיח יהיה גילוי נעלה כך שהאור כמו שהוא יאיר בכל מקום בשוב, ובירור התחתון יהיה כפי שהוא במציאותו ובמקומו. אלא שבתקופה הא' יהיה הגילוי מצד האור וכדבר נוסף בעולם (דוגמת השגה), ובתקופה הב' יהיה הגילוי מצד טבע וגדר העולם עצמו (דוגמת ראייה).

(ז) והנה ג' פירושים (והדרגות) הנ"ל דפדה בשלום נפשי, כיון שכל הפירושים הם באותו הפסוק, הם שייכים זה לזה⁴⁰, ובאים בהמשך אחד. דנוסף על זה שכל הדרגות הם תורה י"ג [דכמו שבתפלה, גם התפלה דשבת, עם היות שהבירור דשבת הוא בדרך מנוחה⁴¹, מכלל-מקום, גם התפלה דשבת

שכיון דוראו כל בשר אז יהיה על-ידי הגילוי דאור אין-סוף ולא מצד הבשר – הרי זה דוגמת ענין ההשגה שהיא בדרך הוספה וחידוש.
40) ראה לקו"ש ח"ג ע' 782. ועוד.
41) המשך פדה בשלום תרנ"ט (ע' קסב-קסג) ותש"ד (פ"ט – ע' 107). ובכ"מ.

39) אבל באופן נעלה יותר. כי גם בתקופה הראשונה, כיון שיהיה אז גילוי אור אין-סוף הבלי גבול – יהיה גם ראייה באלקות [ראה בארוכה ד"ה ונחה גר' ה'תשכ"ה (לקמן ח"ד ע' קצב ואילך) דענין ההשגה הוא מצד אור הקו, וענין הראייה הוא מצד אור אין-סוף הבלי גבול דקודם הצמצום], אלא

שכן היא רק המהות הפנימית שלו, אך היא איננה מציאותו החיצונית. אך בתקופה השנייה תתגלה דרגה אלוקית שאינה מוגדרת בשום גדר, ומשום כך שייכת היא לכלל, ואין דבר שאינו היא, והיא העולם עצמו (ראה בארוכה ד"ה להבין עין נרות חנוכה תשכ"ז ס"ט, ובביאורינו שם).

יה "שכל הדרגות הם תורה"
כלומר, בשונה מתפילה, תורה היא דבר ה' ואיננה מתלבשת בענין אחר (כדלעיל סיב).

זו בתקופה הראשונה הגילוי יהיה מצד גילוי אור אין-סוף הבלי גבול, בתקופה השנייה הגילוי יהיה גם מצד טבע וגדר העולם גופא

הגילוי בתקופה הראשונה הוא בדוגמת פעולת החיות בגוף (כנ"ל), החיות היא מהות הגוף, והגוף עצמו חי, אך סוף-סוף הגוף חי מצד הנפש ולא מצד עצמו, שכן טבע הגוף מצד עצמו להיות דומם. וגם אחרי שהחיות מחיה את הגוף, הרי היא "כמו דבר נוסף עליו",

ענינה הוא תפלה, על דרך זה הוא גם בנוגע לתורה, שגם גליא דתורה שבבחינת התלבשות, ענינה הוא תורה, הנה כל הדרגות דתורה הם ענין אחד⁴², תורה אחת י"ט. שלכן, על-ידי לימוד התורה עכשו (גם הלימוד דנגלה שבתורה) יזכו לתורתו של משיח דבחי' ראי'ה, כידוע בענין ותלמודו⁴³ בידו⁴⁴ כ.

סיכום: ג' הפירושים והדרגות ב"פדה בשלום" שייכים זה לזה, כי התורה היא תורה אחת.

בתיא פל"ז ש"תכלית השלימות הזה של ימות המשיח ותחיית המתים כו' תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות כו'" – יש לומר, שעל דרך זה הוא גם בנוגע לתורתו של משיח, שההכנה לזה והכלי הוא לימוד פנימיות התורה במשך זמן הגלות.

42) להעיר מהמשך תע"ב ח"ב פס"א ואילך.
43) פסחים נ, א. וש"נ.
44) ראה לקו"ת (תוריע כג, א. ובכ"מ) בפירוש מאמר חז"ל הנ"ל, שעל-ידי הלימוד בעולם הזה יזוכה ללמוד גם כן בגן-עדן כו". ועל-פי מה שכתוב

ובביאורינו (ס), והטעם לזה הוא מפני ששרשו הוא בנקודה המופשטת מקוים, שאינה מחלקת אלא כוללת הכל (ראה סה"מ תע"ב ח"ב סעיף סטב).

כ "בידוע בענין ותלמודו בידו" איתא בגמרא (פסחים ג, א) שבשמים אומרים "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", ונשאלת השאלה, לימוד התורה קיים בכל העולמות, אולם בכל עולם הוא בהתאם למושגים שלו. בעולם הזה הלימוד הוא בענינים גשמיים ובעולמות עליונים הלימוד הוא בענינים רוחניים. אם כן מה יועיל "תלמודו" שלמד בעולם הזה שעסק בענינים גשמיים, ללימוד למעלה שהוא בענינים רוחניים?

ההסבר לכך, שהתורה היא 'אחת', ולפיכך בתורה שאדם לומד בעולם הזה מלובשות בהעלם כל הדרגות הכי גבוהות שבתורה, וכשבא לעולמות עליונים "ותלמודו בידו" מתגלות לו הדרגות הגבוהות שהיו בהעלם בתלמודו למטה (ראה גם לקו"ת בהר מ א"ג).

ועל דרך זה הוא בלימוד התורה בזמן הזה כהכנה לתורתו של משיח, שגם בלימוד הנגלה מלובשת בהעלם תורתו של משיח שבבחינת ראי'ה.

יט "בל' הדרגות דתורה הם .. תורה אחת" גם כאשר התורה יורדת ועוסקת בענינים נמוכים, זהו רק "אופן ההמצאות" שלה, ולא שהיא נושאת בקרבה חלק מצומצם של תורת ה'. שכן מהותה היא תורת ה' בדרגה הכי עליונה. וכמו שכתוב "אנכי - אנה נפשי כתבית יהבית", היינו שבתוך עשרת הדברות ("אנכי") שעסקו בדברים גשמיים היה גילוי פנימיות ועצמיות אין-סוף. וכך הוא גם בלימוד התורה שלנו, שלפיכך הנוסח בברכת התורה הוא "נתן לנו את תורתו", הקב"ה נתן לנו את התורה שלו ולא תורה מוגבלת (ראה לקו"ש ח"ג עמ' 904 ואילך. מחשבת החסידות ח"א עמ' 156 ואילך).

דוגמה לכך מקו האמצעי (והרי התורה היא בקו האמצעי), שמתחילת המשכתו עד סיומו הוא כדבר אחד ממש (הכולל את הספירות: דעת, תפארת, יסוד, מלכות). שכן כדי שיהיו רחמים (תפארת), מוכרח שתהיה דעת, שענינה הולדת רגש כלפי הזולת. מה-שאין-כן בשאר הקוים כמו קו הימין (הכולל את הספירות: חכמה, חסד, נצח), יכול איש חסדן לעשות חסד גם ללא חכמה. כמו כן, קו האמצעי כולל את שאר הקוים, שהרי רחמים כוללים את חסד וגבורה (ראה בארוכה ד"ה וכל אדם לא יהיה באהיל מועד,

ח) ואולי יש לומר בעומק יותר, שגם הדרגא דפדי'ה שבדרך מלחמה, כיון שנקראת בשם פדי'ה, היא שייכת לפדי'ה בשלום (עד לדרגא הכי נעלית שתהי'ה בימות המשיח בתקופה השני'ה). ובלשון חז"ל⁴⁵ מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא, כיון⁴⁶ דשם גאולה עלה כא. ועל-פי זה יש לבאר יותר הקשר של הגאולה דיו"ד כסלו וי"ט כסלו עם הפסוק פדה בשלום נפשי⁴⁷, דלכאורה, הרי ידוע מהלך הענינים בגאולת אדמו"ר הזקן, ועל דרך זה בגאולת אדמו"ר האמצעי, שהיו ענינים של אתכפיא, השתדלות וכיוצא בזה, היינו ענינים של מלחמה, ומקשרים זה עם הפסוק פדה בשלום נפשי שקאי (שמתייחס) (כמו שמבאר אדמו"ר האמצעי בדרוש הנ"ל) על פדי'ה בשלום כמו שהיא בתכלית השלימות. ויש לומר הביאור בזה, דכל הדרגות שבפדי'ה קשורות עם הפדי'ה בשלום בתכלית השלימות שתהי'ה לעתיד-לבוא. ויובן זה על-פי מה שמבאר בעל הגאולה בהמאמר⁴⁸ דענין פדה בשלום נפשי בעבודת האדם [שהפדי'ה דנפש האלקית מהגלות דנפש הבהמית היא באופן דשלום, שנפש הבהמית אינה מנגדת כלל] הוא כשהעבודה היא במסירות-נפש, ובמסירות-נפש גופא – מסירות-נפש דיחידה. דעל-ידי המסירות-נפש שמצד חי'ה, נעשה רק אתכפיא נפש הבהמית, ועל-ידי המסירות-נפש שמצד יחידה דוקא, היא מתבטלת לגמרי כב ואם כן, פדה בשלום קאי על מסירות-נפש

בנוגע לי"ט כסלו. "בית רבי" ח"ב ספ"ה בהערה א – בנוגע ליור"ד כסלו (וראה לקו"ש חכ"ה שיחה ליור"ד כסלו – ע' 160 ואילך).
(48) ספ"ו ואילך (נב, ג ואילך).

45) מגילה יז, ב.
46) פרש"י שם ד"ה אתחלתא.
47) ראה אגרת הקודש דאדה"ז (נדפסה באג"ק שלו סי' לח. וש"נ) (וראה רד"ה פדה בשלום ה'תשל"ח (לקמן ע' קמב) ובהערה 4 שם. וש"נ) –

כב "על-ידי המסירות-נפש שמצד חיה, נעשה רק אתכפיא נפש הבהמית, ועל-ידי המסירות-נפש שמצד יחידה דוקא, היא מתבטלת לגמרי"
המסירות-נפש שמצד חיה היא באופן שרוצה למסור נפשו עבור הוי"ה, ומכיון שגם לנפש הבהמית יש רצונות, הרי שביטול הרצונות דנפש הבהמית על-ידי הרצון דנפש האלוקית הוא רק בדרך התגברות פדי'ה בדרך מלחמה. דעדיין יש לנפש הבהמית בעולם רצונות זרים, אלא שאינם באים לידי פועל. מה שאין-כן המסירות-נפש שמצד יחידה, היא

כא "מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא, כיון דשם גאולה עלה"
איתא בגמרא (מגילה יז, ב): "מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה (לברכת גואל ישראל) בשביעית (בברכה שביעית בתפילת י"ח). והאמר מר .. בשביעית מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא? מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא". ומוסיף רש"י, שאף שברכה זו איננה על הגאולה מהגלות, אלא על הגאולה מן הצרות הבאות עלינו תמיד, בכל זאת קבעוה בשביעית כיון דשם גאולה עליה (רש"י שם ד"ה אתחלתא דגאולה היא").

דיחידה דווקא. ועל-פי זה יובן הקשר דפדי'ה שבדרך מלחמה [העבודה שמצד ח'יה, ולמטה יותר העבודה שמצד נפש, רוח, נשמה] לפדה בשלום נפשי (יחידה), כי בכל עבודה ועבודה יש בה (בהעלם) המסירות-נפש שמצד יחידה. וכדאיתא בתניא⁴⁹ דעסק התורה והמצוות והתפלה הוא ענין מסירות-נפש ממש⁵⁰. דכיון שאמיתית הענין דמסירות-נפש (מסירות-נפש ממש) הוא המסירות-נפש שמצד יחידה⁵¹, הרי נמצא, שבכל ענין דתורה ומצוות [אפילו הענינים הפשוטים דתורה ומצוות שאלמלא ניתנה תורה (חס ושלום) היו למדים אותם מבהמת הארץ⁵²] יש כח המסירות-נפש דיחידה⁵³.

(49) פמ"א (נח, א).

(50) איוב לה, יא. עירובין ק, ב.

שאינ-כן המסירות-נפש שמצד יחידה היא באופן שאינו יכול להיות נפרד חס ושלום. וכיון שמסירות-נפש הוא ענין הביטול, ויתור על עצמו, לפיכך אמיתית ענין המסירות-נפש היא ביחידה דווקא, כי אמיתית ענין הביטול היא כשהמסירות-נפש לא מצד הרצון (מציאות) שלו אלא מצד האלקות (ד"ה פדה בשלום תשל"ט שם).

באופן שאינו יכול להיות נפרד מהקב"ה חס ושלום, דהיינו שלא קיימת אפשרות שאינה אלוקות, ולפיכך על-ידי גילוי בחינה זו נפש הבהמית בטלה לגמרי – פדיה בשלום (ד"ה פדה בשלום תשל"ט סעיף ג-ד).

כג "עסק התורה והמצוות ותפלה הוא ענין מסירות נפש ממש"

מסירת נפש משמעותה מסירת הרצון, כמו שכתוב (ירמיה טו) "אין נפשי אל העם הזה", ופרשי "נפשי - רצוני". היינו למסור הרצון האישי לה'. נמצא שבכל כפיה שיהודי כופה רצונו לקב"ה, נעשה ענין של מסירות נפש. ובכל עבודה יש כפיה לקב"ה, כמבואר בתניא (לקרא פט"ו) ש"גם אם הוא מתמיד בלמודו בטבעו, אף-על-פי-כן אוהב את גופו יותר בטבעו" (ראה תרי"מ תשי"ז עמ' 183, תשמ"ג עמ' 2048, תשמ"ה עמ' 2281, תנש"א ב עמ' 60).

כה "בכל עניין דתורה ומצוות [אפילו .. למדים אותם מבהמת הארץ] יש כח המסירות-נפש דיחידה" כגון "צניעות מחתול, גזל מנמלה וכו'" (עירובין ק, ב), היינו מצוות המובנות בשכל ואינן זקוקות לקבלת-עול, מכל-מקום גם בקיומן יש את כח המסירות נפש דיחידה.

במקום אחר מבאר רבינו "דהטעם האמיתי לזה שישיראל מקיים מצוה (גם כשאין לו חיות בזה) הוא, מפני שכל אחד מישיראל בעצם מהותו הוא רוצה לעשות כל מה שהוא רצון ה'. דרצון זה שמצד עצם הנשמה הוא הסיבה האמיתית לזה שרוצה בגילוי לעשות את המצוה, אלא שברצון הגלוי שלו אינו נרגש שסיבתו הוא הרצון שמצד עצם הנשמה, ולכן נדמה לו שקיום המצוה שלו הוא מפני ההרגל, או בשביל איוז פניה" (ד"ה אלה תולדות נח תנש"א ס"ד).

כד "אמיתית הענין דמסירות-נפש .. הוא המסירות-נפש שמצד יחידה"

המסירות-נפש שמצד נפש, רוח, נפש, וחייה היא באופן שרוצה למסור נפשו עבור הו"ה (נפש, רוח, נשמה – רצון שעל-פי טעם ודעת, חיה – רצון שלמעלה מטעם), מה-

ויתירה מזו, שגם ההבנה והשגה דתורה היא על-ידי הענין דהקדמת נעשה לנשמע כמו שכתוב⁵¹ תומת ישרים תנחם⁵² כ^ו, דענין הקדמת נעשה לנשמע הוא הביטול לבעל הרצון (שלמעלה מהביטול להרצון)⁵³ כ^ו, דביטול זה בא מעצם הנשמה (שלמעלה מהגילויים דהנשמה), בחינת יחידה.

סיכום: כל הדרגות בפדיה (גם בדרך מלחמה) קשורות עם הפדיה בשלום בתכלית השלימות דלעתיד. שכן פדיה בשלום ענינה בעבודת האדם מסירות-נפש דיחידה, והיא נמצאת בהעלם בכל עבודה דתורה ומצוות.

והגם דענין המסירות-נפש המבואר במאמר הנ"ל דבעל הגאולה הוא שנתבטלו כל רצונותיו (ועד שכל הענינים הם בהשתוות)⁵⁴ ובאופן זה דווקא הוא ענין פדה בשלום בעבודת האדם כ^ז, יש לומר, שכל הדרגות

(54) ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום בשערי תשובה שם פ"ח (נג, ג ואילך).

(51) משלי יא, ג.

(52) שבת פח, א.

(53) סה"מ ה'תש"ט ע' 148 ואילך. ובכ"מ.

כו "הביטול לבעל הרצון (שלמעלה מהביטול להרצון)" הביטול לרצון הוא "קבלת עול מצוות, שיעשה כל מה שנצטווה". ואילו לבעל הרצון "הביטול דקבלת עול מלכות שמים, הוא בהאדם עצמו, שכל מצואותו הוא זה שהוא עבדו של המלך" (ד"ה בחודש השלישי תשכ"ט ס"ח, תורת מנחם סה"מ מלוקט ג, עמ' דש). ולכן "עוד קודם שידע מה יהיו עניני הגזירה והציוויים, מכל מקום לגודל הקבלת עול מוסר עצמו לקיים כפי מה שיהיה הציווי אחר כך" (ראה סה"מ תש"ט עמ' 148).

כח "שנתבטלו כל רצונותיו (ועד שכל הענינים הם בהשתוות)" כלומר, לעיל הוסבר שבכל עבודה יש בהעלם מסירות נפש דיחידה, אבל במאמר הנ"ל עוסק בדרגה גבוהה של מסירות-נפש - "שכל הענינים הם בהשתוות", היינו שאין לו חפץ ורצון בתענוגי עולם הזה כלל, ובהעדרם לא יצטער כלל, מפני שהוא עצמו נהפך לטוב.

ועל דרך זה הרצון האמיתי של כל יהודי למסור נפשו במסירות נפש אמיתית ללא כל חשבונות, ומשום כך גם כאשר מוסר נפשו באופן שבחיצוניות ניתן לחשוב שהיא מסירות נפש שעל פי חשבון, בפנימיות זוהי מסירות נפש אמיתית (לקרי"ש ח"כ עמ' 77). ואפשר דזו הכוונה גם כאן.

כו "הקדמת נעשה לנשמע כמו שכתוב תומת ישרים תנחם"

הגמרא מספרת (שבת פח, ב) שמין טען לרבא: עם פזיו ונמהר אתם, שהקדמתם פיהם לאזניכם. שכן, עוד קודם ששמעתם התורה היאך היא קשה ואם תוכלו לעמוד בה, קבלתם עליכם לקיימה. ענה לו רבא: אנחנו אשר התהלכנו עם ה' בתום לב, נאמר אודותינו "תומת ישרים תנחם" - תמימות הישרים תנהיגם. ואילו אותם הבאים על ה' בעלילות, נאמר אודותם "וסלף בוגדים ידם" - עקמומית הבוגדים תשדוד מהם נפשותם.

דמסירות-נפש הם ענין אחד. ועל דרך הידוע⁵⁵ בענין היראה, דכיון שיראה היא ביטול (שלילת המציאות), לכן כל הדרגות שביראה הן יראה אחת, על דרך זה יש לומר בענין הביטול דמסירות-נפש. ואדרבא, כיון שהביטול דמסירות-נפש הוא מצד כללות ועצם הנפש, ודלא כהביטול דיראה שהיא רק מדה אחת, הרי ענין זה [שכל הדרגות הם ענין אחד] במסירות-נפש הוא עוד יותר מאשר ביראה כט'. ויובן זה על-פי משל ממלכותא דארעא⁵⁶, שכשאדם נכנס לצבא (אף שעדיין לא שירת בהצבא, ועל-אחת-כמה-זוכמה שלא הי'ה במלחמה) הוא מוסר את עצמו לגמרי און ווערט אויס בעל הבית אויף זיך (וחדל להיות בעל-הבית על עצמו). דכמו-כן הוא בצבא הרוחני, שישאל הם צבאות הוי'ה⁵⁷, דזה שכל אחד מישראל יש לו קבלת-עול [כפתגם הידוע⁵⁸ אַ איד איז אַ קבלת-עול'ניק (יהודי הוא בעל קבלת-עול)], שבזה הוא נכנס לצבאות השם, הרי על-ידי זה הוא מוסר את עצמו לגמרי לאלקות, ומסירה זו היא קשורה ומאיר בה המסירות-נפש שמצד יחידה בדרגא הכי נעלית.

סיכום: כשם שכל הדרגות ביראה הן יראה אחת, כך כל הדרגות דמסירות-נפש הן ענין אחד.

57) כמו שנקראו מעת יציאתם ממצרים – בא יב, מא.
58) ראה סה"מ תש"ד ע' 5.

55) ראה תו"א קיד, ד. לקו"ת ראה לא, א. ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי פא, א"ב. ביאורי הזהר להצ"צ ע' תכג. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18).
56) שהיא כעין מלכותא דרקיעא – ברכות נח, א.

הביטול, נובעים מהמציאות שנתרה בקרבו ולא מהביטול שלו (מה-שאין-כן סוגי וחילוקי הדרגות באהבה נובעים מהאהבה). במילים אחרות, חילוקי הדרגות הם עד כמה הביטול חדר בו, אבל מהות הביטול אחת היא.

אמנם "ענין זה במסירות-נפש הוא עוד יותר מאשר ביראה", שכן ביראה יש חילוק בין דרגה לדרגה בכמות הביטול, ואילו במסירות-נפש, להיותה תנועה בלתי מוגבלת "מצד כללות ועצם הנפש", גם בדרגות התחתונות שלה היא מקיפה את כל מציאותו, וההבדל ביניהן הוא רק עד כמה מתגלה בו המסירות-נפש. והיינו שבכח אין חילוק בין הדרגה התחתונה שבה לדרגה העליונה אפילו בכמות. וראה במילואים בעומק יותר.

והיינו שהמסירות-נפש דיחידה היא במצב גלוי ומשפיע על כל מציאותו. ואם-כן טעון ביאור היאך ניתן לקשור בינה לבין עבודה שיש בה מסירות-נפש בהעלם ולא התפשטה והשפיעה על כל מציאותו.

כט "כיון שיראה היא ביטול (שלילת המציאות), לכן כל הדרגות שביראה הן יראה אחת .. ענין זה במסירות-נפש הוא עוד יותר מאשר ביראה"

כלומר, בתנועה חיובית כמו אהבה יכולים להיות סוגים שונים של אהבה, אהבה כמים, כרשפי אש וכו'. אך ביטול הוא תנועה שלילית - העדר, ולכן אין בו חילוקים וסוגים שונים. הבדלי הדרגות הקיימים בין אדם לחבירו בענין

ט) ועל-פי הנ"ל יש לבאר גם הא דאיתא (המובא) בירושלמי⁵⁹ על הפסוק פדה בשלום נפשי גו' כי ברבים היו עמדי, דקאי על אנשי אבשלום שהתפללו לשלמו של דוד. דלכאורה, הרי מבואר לעיל דפדי'ה בשלום הוא בתורה דוקא מה-שאינ-כן תפלה היא בדרך מלחמה, ותפלתם של אנשי אבשלום היתה בנוגע למלחמת אבשלום. ועל דרך זה צריך להבין בהקשר של הגאולה די"ט כסלו עם הפסוק פדה בשלום, הרי הגאולה דאדמו"ר הזקן היתה (כפי שכותב באגה"ק שלו⁶⁰) כשקריתי בספר תהלים, דענינה של אמירת תהלים (אף-על-פי שספר תהלים הוא מכ"ד ספרים דתנ"ך, תורה) הוא תפלה, ובלשון הכתוב⁶¹ נעים זמירות ישראל (דזמירות שייכים לתפלה⁶²), ובפרט על-פי הידוע מסיפורי רבותינו נשיאינו שגאולת אדמו"ר הזקן באה על-ידי התפלות דתלמידיו וחסידיו וכל ההולכים בעקבותיו, וגאולה זו שבאה על-ידי תפלה, שעת צלותא שעת קרבא, באה באמירת הפסוק פדה בשלום. ויש לומר הביאור בזה, דכיון שעסק התורה ומצוות הוא עין מסירות-נפש ממש (כמובא לעיל מתניא), לכן, גם תפלה⁶³ קשורה עם פדה בשלום. ויש לומר, שאדרבה, ענין המסירות-נפש הוא בתפלה יותר מבתורה. כי זה שעסק התורה הוא מסירות-נפש ממש, הרי הרגש זה דמסירות-נפש צריך להיות "קודם שיתחיל ללמוד" [וכשלומד הרבה שעות רצופות יש לו להתבונן בזה בכל שעה ושעה]⁶⁴, אבל בעת הלימוד, כשהוא עוסק בהבנת והשגת הענין שלומד, אינו מרגיש הביטול דמסירות-נפש. ואדרבא מאן מלכא רבנן⁶⁵ (מיהו מלך? חכמים) ואורייתא הוא דקא מרתחא ליה⁶⁶ (והתורה היא שמרתיחה אותו)², מה-שאינ-כן בתפלה, צריך להיות כעבדא קמי מרי'ה (כעבד בפני אדונו)⁶⁷, תכלית הביטול⁶⁸ (ביטול דמסירות-נפש).

59) סוטה פ"א ה"ח. וראה ג"כ פרש"י עה"פ. פרש"י ד"ה כי ברבים – ברכות ת, רע"א.
60) נסמן לעיל הערה 47.
61) שמואל"ב כג, א.
62) ולהעיר ממה שנאמר זמירות היו לי חקיק. ובתניא קו"א ד"ה זמירות קרית להו כו'. לקו"ת במדבר יח, א ואילך. ועוד.
63) משא"כ תפלה מצד עצמה.

64) תניא פמ"א (נח, ב).

65) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב.

66) תענית ד, רע"א.

67) שבת יו"ד, א.

68) מה-שאינ-כן בתורה, הרי אדרבה – לימוד התורה צריך להיות באופן ד"כל עצמותי תאמנה" (ראה עירובין נד, א. תניא פל"ז – מז, א).

"שיש לו רוחב לב מתוך תורתו, ומשים ללבו יותר משאר בני אדם, וקא משמע לן דחייבין לדונו לכף זכות" (תענית ד, רע"א).

ל "אורייתא הוא דקא מרתחא ליה" "אמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא הוא דקא מרתחא ליה. ומפרש רש"י

סיכום: ה"פדה בשלום" במלחמת דוד ובגאולת אדמו"ר הזקן באה על-ידי תפילה (מלחמה), שכן גם עסק התורה ומצוותיה הוא ביטול דמסירות-נפש ממש, ובפרט תפילה הצריכה להיות כעבדא קמי מריה, ולפיכך גם תפלה קשורה עם פדה בשלום.

י"ד) ועל-פי כל הנ"ל יובן זה שדוקא על-ידי העבודה עתה בהזמן דעקבתא דמשיחא כאשר החושך יכסה ארץ⁶⁹ באים להגילויים של הגאולה העתידה. כי דוקא בזמן זה, כשצריך להתעסק עם ניצוצי קדושה שנפלו למקום בלתי טהור, וצריך להפך מרירו למיתקא (מר למתוק) וחשוכא לנהורא (וחושך לאור), ועד שמזמן לזמן יוצאים מן הד' אמות של תורה, או מן הד' אמות של תפלה, לצאת מבית הכנסת ומבית המדרש, ובלשון השולחן-ערוך הנהג בהם מנהג דרך ארץ⁷⁰, מכל-מקום על-ידי העבודה עכשיו דוקא מביאים את הגאולה העתידה, דאז יקויים מה שכתוב⁷¹ ואתם תלוקטו לאחד אחד, כל אחד ואחד מישראל וכל ישראל, וכספם וזהבם אתם⁷², עם כל ניצוצות הקדושה השייכים להם וגם הנמצאים בכספם וזהבם כפשוטם. לפי שבעבודה זו בזמן הגלות ישנו ענין המסירות-נפש בתכלית. וכידוע תורת רבינו הזקן (ובארוכה במאמרי נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר⁷³) על הפסוק⁷⁴ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שהענוה דמשה (משה אמת ותורתו אמת⁷⁵) היתה במיוחד בקשר לדרא דעקבתא דמשיחא, בראותו את המסירות-נפש שלהם בקיום התורה ומצוות בענין אל יתבייש מפני המלעיגים⁷⁶ וכו' וכיוצא בזה.

סיכום: על ידי העבודה בעקבתא דמשיחא באים להגילויים דגאולה העתידה, כי בעבודה זו ישנו ענין המסירות-נפש בתכלית. ולכן הענווה של משה היתה במיוחד מדור זה.

וזוה מביא לקיום היעוד ויספו ענוים בה' שמחה⁷⁷, שמחת עולם על ראשם⁷⁸, שמחת הגאולה האמיתית והשלימה, הבאה במיוחד על-ידי הפצת המעינות חוצה⁷⁹, ובאופן של נגאלין מיד⁸⁰ ובאופן דפדה בשלום, בלי שום

(76) ראה טור ורמ"א או"ח בתחלתו. שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ב ס"א ס"ג. מהדו"ק שם ס"א.

(77) ישע"י כט, יט. וראה ד"ה ויהיו חיי שרה גו' שנה זו – תשמ"א (לעיל ח"א ע' רפ ואילך).

(78) שם לה, י. נא, יא.

(79) אגרת הבעש"ט הידועה – נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

(80) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(69) ישע"י ס, ב.

(70) ברכות לה, ב. וראה שו"ע או"ח רסקנ"ה.

(71) ישע"י כז, יב.

(72) שם ס, ט.

(73) סה"מ קונטרסים ח"א נג, ב ואילך. וראה גם-כן סה"מ עטר"ת ע' תסד. ובכ"מ.

(74) בהעלותך יב, ג.

(75) תנחומא קרח יא. וראה ב"ב עד, א. וש"נ.

טירחא, עד שיקויים היעוד⁸¹ והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך, והביאו⁸² את כל אחיכם גו' מנחה לה' גו' בכלי טהור גו', בקרוב ממש, בימי הגלות האחרונים⁸³, ואחר-כך ומיד ובשלימות בפועל בגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

83) ראה זבחים יט, רע"א. אלא שבפשטות יהיה לעתיד-לבוא. ובשלימות.

81) ישעי' מט, כג.
82) שם סו, כ.

סיכום כללי

סעיף א: "פדה בשלום" הוא שהמנגד מתבטל ללא מלחמה. ג' דרגות בשלום: בימי שלמה, בתקופה הא' דימות המשיח ובתקופה הב'.

סעיף ב'ה: ג' דרגות הנ"ל יובנו בהקדים ג' דרגות בשלום בלימוד התורה: נגלה דתורה (שלא בדרך מלחמה כבתפילה). פנימיות התורה (שלא על-ידי התלבשות בדברים גשמיים, ושלא על-ידי קושיות ותירוצים כבנגלה). בבחינת ראייה לעתיד-לבוא (שנחקקת בפנימיותו ואין בה שינוי).

סעיף ו: ג' התקופות הם דוגמת ג' הדרגות בתורה: בימי שלמה ההמשכה נמשכה למרחוק והתמעטה, והתחתון התברר רק לאחר שהתעלה (דוגמת נגלה). בימות המשיח יהיה גילוי נעלה כך שהאור כמו שהוא יאיר בכל מקום בשוב, ובירור התחתון יהיה כפי שהוא במציאותו ובמקומו. אלא שבתקופה הא' יהיה הגילוי מצד האור וכדבר נוסף בעולם (דוגמת השגה), ובתקופה הב' יהיה הגילוי מצד טבע העולם עצמו (דוגמת ראייה).

סעיף ז: ג' הפירושים והדרגות ב"פדה בשלום" שייכים זה לזה, כי התורה היא תורה אחת. **סעיף ח:** בעומק יותר, כל הדרגות בפדיה (גם בדרך מלחמה) קשורות עם הפדיה בשלום דלעמיד, שכן ענינה בעבודת האדם מסירות-נפש דיחידה, והיא נמצאת בהעלם בכל עבודה דתורה ומצוות. ואף שהיא בהעלם, מכל-מקום כל הדרגות דמסירות-נפש הן ענין אחד (על דרך כל הדרגות שביראה).

סעיף ט: על-פי זה מבואר הא דה"פדה בשלום" במלחמת דוד ובגאולת אדמו"ר הזקן באה על-ידי תפילה (מלחמה), שכן גם עסק התורה ומצוותיה הוא ביטול דמסירות-נפש ממש (שענינו שלום), ובפרט תפילה.

סעיף י: על-פי זה מובן שדווקא על-ידי העבודה בעקבתא דמשיחא באים לגילויים דגאולה העתידה, כי בעבודה זו ישנה המסירות-נפש בתכלית.

מילואים

מציאותו של האדם מעורבת, כי באהבה 'הוא' נעשה קרוב. אך יראה היא רק ביטול (ואינה דומה ליראה מעניני העולם, שהיא לטובת עצמו). ואם כן צריך להבין כיצד מתעוררת יראה, הרי האדם הוא מציאות, ומדה שהיא רק ביטול לא הייתה צריכה להתעורר אצלו. הן אמת שהיראה מבוססת על השגה המחייבת ביטול, אך עם זאת, השגה ומדה שיש בה רק ביטול לא היתה צריכה להתקבל אצלו. ולכן בהכרח לומר, שהסיבה האמיתית לכך שהשגה כזו מתקבלת אצל האדם ומצליחה לעורר אצלו יראה, היא מצד עצם הנשמה שמשפיע על כוחותיו שיהיו בטלים.

(ראה על דרך זה ד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א⁽¹⁰⁾) "שכל האדם כמו שהוא מצד עצמו מכריח לרצות רק בזה שטוב לו .. זה שבישראל ישנה ההכרה שצריך לוותר על התועלת והמציאות שלהם ולבחור באלוקות, הוא מצד הנשמה שבחירתה באלקות היא בחירה עצמית .. זה פועל על שכלם וכו'")

ועל פי זה יש לבאר מה שכתב "דכיון שיראה היא ביטול (שלילת המציאות) לכן כל הדרגות שביראה הן יראה אחת", כי כל הדרגות ביראה, גם יראה תתאה, באות מעצם הנשמה, שהוא הגורם ש"ביטול (שלילת המציאות)" יתקבל אצל האדם (ואף-על-פי-כן ענין זה הוא עוד יותר במסירות נפש, כי יראה היא רק מדה אחת הבאה מעצם הנפש, ואילו מסירות-נפש היא כללות הנפש).

לביאור ז': בעניין "יעקב ועשיו האמורים בפרשה" מבואר שעשיו כפי שהוא אמור בפרשה הוא עשיו אחר. ולדוגמה הנהגת עשיו להקדים נקבות לזכרים מתפרשת למעליותא, כעבודה מיוחדת של הקדמת הלב לשכל, הנדרשת כאשר נמצאים במצב של העלם והסתר וקוקים לעבודה שלמעלה מטעם ודעת. וזאת היא העבודה המקורית של עשיו שעליה דיברה התורה (ראה לקו"ש ח"ל עמ' 145 אליו צ"ח רבינו בהערותיו כאן).

לביאור כט': ואולי אפשר לומר בעומק יותר, ובהקדים המבואר בכמה מקומות שכל יראה היא מהעצמות (ראה קונטרס העבודה (מצוין בהערות רבינו 55) "היראה, גם בחינת יראה תתאה היא בבחינת עצמות אור אין-סוף ברוך הוא, רק שיראה עילאה היא בבחינת גילוי העצמות ויראה תתאה בבחינת העלם", ועל דרך זה ד"ה ועתה ישראל תשל"ז "גם הביטול דיראה תתאה הוא מצד עצם הנשמה"). ולכאורה צריך להבין, הרי הביטול דיראה תתאה הוא מצד השכל, ולא מצד עצם הנשמה?

ונקודת הביאור בזה בדרך אפשר: יראת ה' היא מדה 'תמוהה', שאינה אמורה להתעורר אצל האדם. לכן, בהכרח לומר שהסיבה האמיתית להתעוררותה היא עצם הנשמה.

ההסבר בזה יובן בהקדים, שאפילו אהבת ה' היא בבחינת ביטול, "לא מצד הטוב המגיע לו מזה, כי אם שעל ידי זה יהיה דבוק באלוקות" (סו"מ תש"ח עמ' 82). אלא שסוף סוף

לזכות

הו"ח אי"א נו"נ וכו' ר' יעקב זיסל הלוי בן בלומא

וזוגתו מרת רבקה בת מרים

בניהם ובתם

אילן לייב יצחק בן רבקה הלוי

יאיר מנחם בן רבקה הלוי

בנימין יוסף בן רבקה הלוי

מיכל שרה חנה בת רבקה

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

עלשטיין

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר

יפנו בגשמיות וברוחניות ומתוך שמחה וטוב לבב

לעילוי נשמת

הבחור הת' יאיר יוסף בן יבלחט"א יצחק צבי שיחי'

פרידריך

נלב"ע טז אדר א' תשע"א

נדפס ע"י הת' לוי יצחק שי' ב"ר יעקב סטמבלר ע"ה